

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โทรทัศน์จัดเป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็ก เนื่องจากให้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน เด็กจึงเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เสนอได้ง่าย ซึ่งก่อให้เกิดความคิดแก่เด็กมากที่สุด โดยเฉพาะกับเด็กวัยประถมศึกษา เนื่องจากเด็กวัยนี้ใช้เวลาในการดูโทรทัศน์ประมาณ 2-3 ชั่วโมงในวันจันทร์ถึงศุกร์ และประมาณ 4-6 ชั่วโมงในวันเสาร์อาทิตย์ มากกว่าเด็กระดับชั้นอื่นและพบว่าช่วงเวลาที่ดูมากที่สุดเป็นช่วงเช้าวันเสาร์อาทิตย์ซึ่งเป็นช่วงของรายการภาพยนตร์โทรทัศน์สำหรับเด็ก (อรรถพล ธรรมวงศาและคณะ 2528; ชาญ จันทร์เจียวใช้ 2522)

รายการภาพยนตร์โทรทัศน์สำหรับเด็ก ส่วนใหญ่เป็นรายการบันเทิงเนื่องจากเด็กวัยนี้ชอบดูภาพยนตร์ที่มีลักษณะผจญภัยตื่นเต้นลึกลับเป็นรายการประเภทเพื่อน เช่น ซุปเปอร์แมน ไร้มดเอ็กซ์ หุ่นเหล็ก ฯลฯ รายการเหล่านี้เป็นการแสดงสั้น ๆ เป็นตอน ๆ ซึ่งผู้ผลิตรายการเป็นผู้กำหนดนโยบายวัตถุประสงค์แนวเรื่อง ลักษณะเนื้อหาต่าง ๆ นักผลิตรายการจะเป็นผู้กำกับการเลือกเนื้อหาที่จะให้แก่เด็ก รายการเหล่านี้ส่วนใหญ่ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ผู้ผลิตรายการของไทยจะเป็นผู้เลือกนำเข้ามาฉาย เรื่องขบวนการไบโอแมนเป็นหนึ่งในหลายเรื่องดังกล่าว ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าเป็นรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก น่าตื่นเต้น สนุกสนาน ชวนให้ติดตาม ให้แนวทางที่เด็กนำไปใช้ประโยชน์ได้ สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก และกระตุ้นความคิดเพื่อนให้เกิดจินตนาการ ภาพยนตร์ชุดนี้เป็นภาพยนตร์จากประเทศญี่ปุ่นและออกฉายทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ตั้งแต่เดือนเมษายน 2528 ถึงเดือนพฤษภาคม 2529 ฉายในช่วงเวลา 10.00 น. ของวันเสาร์และอาทิตย์ ตอนละประมาณ 15-20 นาที ภาพยนตร์ชุดนี้มีเค้าโครงเรื่องค่อนข้างเพื่อนเกินความจริง กล่าวคือมีนักวิทยาศาสตร์ที่สามารถสร้างหุ่นยนต์และสัตว์ประหลาดได้ถูกส่องส่องให้เป็นคนชั่ว มีความโลภอยากยึดครองโลกแต่เพียง

ผู้เดียว ขณะเดียวกันก็มีนักวิทยาศาสตร์คนอื่นที่สามารถติดต่อกับมนุษย์ต่างดาวได้และได้มาช่วยเหลือชาวโลกไว้ โดยให้สารชนิดหนึ่งแก่นักวิทยาศาสตร์เหล่านี้ทำให้ร่างกายมีพลังมาก สารนี้ถ่ายทอดทางพันธุกรรมมาถึงรุ่นลูกของนักวิทยาศาสตร์ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นมนุษย์ไบโอมานที่คอยปกป้องโลกในแต่ละตอนจะมีการดำเนินเรื่องคล้ายคลึงกัน มีใจความสำคัญของเรื่องคือมนุษย์ไบโอมานคอยช่วยเหลือชาวโลกไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนจากพวกศัตรู

อนึ่งทางด้านจิตวิทยา การศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงเป็นตัวแทนที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้เนื่องจากเป็นตัวแทนกลางระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง เป็นกระบวนการภายในที่เกิดจากการตีความตามความรู้สึคนึกคิด ผลจากการตีความย่อมนำไปสู่พฤติกรรม ดังนั้นหากเด็กรับรู้เนื้อหารายการว่ามีความเป็นจริงเพียงใดย่อมจะทำให้ทราบแนวโน้มพฤติกรรมว่า จะเป็นไปตามแนวทางที่เด็กรับรู้ นอกจากนี้การรับรู้ความเป็นจริงยังเป็นส่วนสำคัญที่สะท้อนภาพความเป็นไปในสังคมโดยการเปรียบเทียบกับในชีวิตจริงว่ามีอยู่หรือไม่ และเด็กอาจรับรู้ว่ามีสิ่งให้เห็นจากโทรทัศน์เป็นความจริงความรู้ ทั้งนี้ภาพหรือเรื่องราวในโทรทัศน์สามารถสร้างจินตนาการต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในความคิดของเด็กได้

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า เด็กประถมศึกษาที่ภูมิกษัตริย์โทรทัศน์ชุดนี้แล้วจะมีความรู้สึคนึกคิดเกี่ยวกับความเป็นจริงในเรื่องมากน้อยเพียงใดและด้วยเหตุที่การรับรู้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมและความเชื่อของเด็ก ในการที่จะตีความและตัดสินใจต่าง ๆ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเด็กที่อยู่ในระดับชั้นเรียนต่างกัน มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน เด็กชายและเด็กหญิงย่อมจะมีประสบการณ์และความเชื่อต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดขบวนการไบโอมาน ของเด็กประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อให้ทราบว่า เด็กในระดับชั้นเรียนต่างกัน มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน เด็กชายและเด็กหญิง จะรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดดังกล่าวแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด ข้อค้นพบที่ได้คาดว่าจะช่วยให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้แยกได้เป็น 5 ข้อดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดความคิดที่เป็นจริงตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม
2. การรับรู้
3. การรับรู้ความเป็นจริง
4. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างมิติของการรับรู้ ความเป็นจริงในโทรทัศน์ของเด็ก
5. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความเป็นจริงตามแนว Piaget

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดความคิดที่เป็นจริง ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

(Bandura 1986: 510-514)

องค์ประกอบทางปัญญามีส่วนกำหนดตัดสินว่าจะสังเกตเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมใด บุคคลเข้าใจเหตุการณ์และได้รับความรู้ใหม่ด้วยการที่ได้รับข่าวสารจากประสบการณ์ตนเอง และประสบการณ์ทางอ้อมที่อยู่ในรูปสัญลักษณ์ ความคิดของบุคคลมีอำนาจมากในการเข้าใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ได้รับความรู้อย่างมากในรูปของตัวแทนประสบการณ์ ความรู้เหล่านี้ใช้มากในการตัดสินใจ สร้าง และเลือกการกระทำ ความคิดใช้แทนข่าวสารที่ได้รับ ข่าวสารที่เป็นรูปธรรมจะถูกจัดกระบวนการแทนในรูปภาพในใจ ขณะที่ข่าวสารที่เป็นคำพูดจะถูกแทน ในรูปที่เป็นถ้อยคำ ต่อจากนั้นบุคคลก็จะเก็บข่าวสารรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล สถานที่ สิ่งของ และเหตุการณ์ที่ได้ประสบมาไว้ในรูปสัญลักษณ์ และวิธีการที่บุคคลจะเสนอข่าวสารก็ โดยการให้เห็น ให้อำนาจ และให้ได้ยินได้ฟัง

บุคคลสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองและโลกรอบตัว โดยได้รับข่าวสารมาจากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ความคิดของบุคคลเกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบความจริง (Verification process) การตัดสินใจเกี่ยวข้องกับความจริงและค่านิยมของความคิดของคน โดยการเปรียบเทียบการเข้ากันได้ของการเข้าคู่ระหว่างความคิดและมาตรฐานบางอย่างของความจริง (verity) ถ้าสอดคล้องกันก็ยืนยันความคิด ถ้าไม่สอดคล้องก็มีแนวโน้มจะปฏิเสธความคิดนั้น การตรวจสอบความจริงของความคิดมีหลายวิธี ได้แก่ จากการกระทำด้วยตนเอง (enactive verification) จากประสบการณ์ทางอ้อม

(vicarious verification) จากการชักชวน (persuatory verification) และจากการคิดเชิงเหตุผล (logical verification)

1. การตรวจสอบโดยการกระทำด้วยตนเอง (Enactive Verification)

บุคคลรับความรู้อย่างมากจากประสบการณ์ตรงของผลของการกระทำ เช่น เมื่อจุกไม้ขีดไฟก็จะได้เปลวไฟ จากประสบการณ์ตรงนี้ก็ทำให้ทราบคุณสมบัติของไม้ขีดไฟและจะพัฒนาความคิดเกี่ยวกับไฟ ความคิดเกี่ยวกับเหตุและผลพัฒนามาด้วยวิธีนี้ อย่างไรก็ตามนักจิตวิทยา กลุ่มที่อาเจดก็เห็นว่าบุคคลจะได้ข่าวสารต่าง ๆ ด้วยการกระทำของตนเอง การกระทำอย่างเดียวกันสามารถให้ผลแตกต่างกันในแต่ละบุคคล หรือในบุคคลเดียวกันอาจให้ผลแตกต่างกันในโอกาสที่ต่างกัน

2. การตรวจสอบทางอ้อม (Vicarious Verification)

ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ มักจะได้รับจากประสบการณ์ทางอ้อม การสังเกตผลจากการกระทำของบุคคลอื่นช่วยให้ได้ตรวจสอบความคิดของตนเอง การดูโทรทัศน์เกี่ยวกับชีวิตของคนช่วยให้ได้ข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ บุคคล และสิ่งต่าง ๆ ที่ช่วยขยายประสบการณ์ส่วนตัว ตัวแบบทางสิ่งพิมพ์และโทรทัศน์ช่วยให้ได้ประสบการณ์ทางอ้อมมากยิ่งขึ้น ในส่วนที่ไม่อาจจะได้จากประสบการณ์ตรง อันเนื่องมาจากการห้ามของสังคม หรือความจำกัดของความเปลี่ยนแปลงเวลา แหล่ง และความสามารถ ประสบการณ์ไม่เพียงแต่ให้แนวทางที่จะตรวจสอบความถูกต้องของความเชื่อของคน แต่อิทธิพลทางอ้อมยังสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยมของประสบการณ์ตรงได้

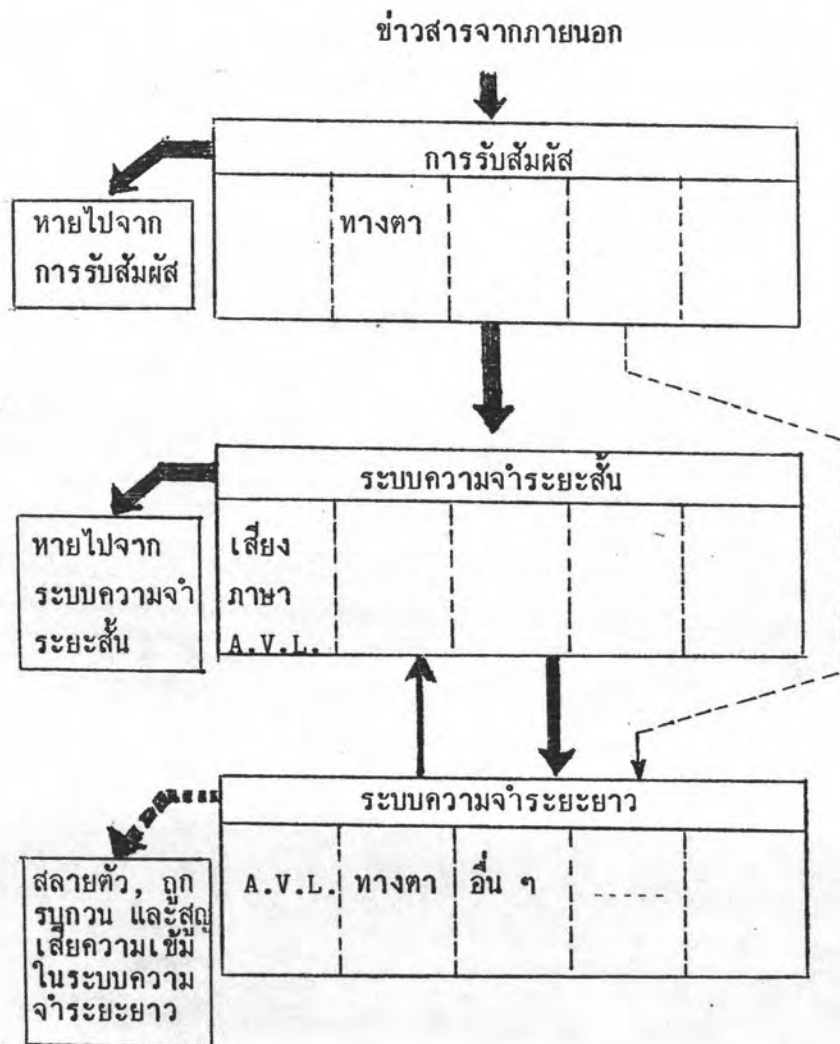
3. การตรวจสอบจากการชักชวน (Persuatory Verification)

วิธีนี้ขึ้นอยู่กับเปรียบเทียบความคิดของคนหนึ่งกับการตัดสินใจของคนอื่น แต่ละคนอาจมีทรรศนะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ เป็นการตัดสินใจโดยใช้ความคิดของหลาย ๆ คนเห็นตรงกัน

4. การตรวจสอบด้วยเหตุผล (Logical Verification)

บุคคลอาจตรวจสอบความคิดโดยใช้เหตุผลเชิงตรรก ถ้าข่าวสารที่บุคคลรับ
เข้ามายอมรับว่าตรง ถูกต้อง บุคคลก็จะสร้างข้อความที่สามารถนำไปใช้วัดความถูกต้องของ
ข้อความที่ได้รับมา

ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่บุคคลรับเข้ามาจะถูกจัดกระทำตามกระบวนการข่าวสาร
และเก็บสะสมไว้ในระบบความจำระยะยาวดังแผนภาพ

โครงสร้างระบบความจำ

(จาก Atkinson & Shiffrin, 1968 ใน Cermak, 1972: 198)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า ข่าวสารต่าง ๆ จะถูกนำเข้ามาสู่ความคิดโดยผ่านประสาทสัมผัส ผ่านการตีความของสมอง และเข้าสู่ระบบความจำระยะยาวในที่สุด นอกจากนี้ยังมีการสูญหายไปในช่วง 3 ขบวนการด้วย ดังนั้นสิ่งที่เก็บสะสมอยู่ในระบบความจำระยะยาวของแต่ละบุคคลจึงเป็นความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ที่บุคคลมีอยู่ ผลของประสบการณ์เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการตีความสิ่งเร้า

2. การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการตีความสิ่งที่เห็น สิ่งที่ได้ยินและสิ่งที่รู้สึกด้วยประสาทสัมผัสอื่น ๆ เพื่อให้รู้ว่าคืออะไร (ชัยพร วิชชาวุธ 2524: 207)

Sereno and Bodaken (อ้างถึงใน แสงสุรีย์ สำอางค์กุล 2528: 121) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า การรับรู้คือการที่บุคคลใช้ระบบภายในของเขารับเอาข้อมูลจากระบบภายนอกเข้ามาอย่างกระตือรือร้น (Active) โดยจิตวิสัย (Subjective) และมีการสร้างสรรค์ (Creative) ซึ่งมีการเกิดกระบวนการ 3 อย่าง คือการเลือกสิ่งเร้า (Selective) การจัดหมู่ให้แกสิ่งเร้า (Organization) และการตีความหรือการประเมินค่า (Interpretation or Evaluation) หรืออาจกล่าวได้ว่า การรับรู้เป็นเหตุการณ์ภายในจิตใจของบุคคล หรือประสบการณ์ทางจิตในขณะใดขณะหนึ่ง โดยปลายประสาทสัมผัสรับสิ่งเร้าเข้าสู่ระบบประสาทส่วนกลาง เพื่อผสมผสานให้เกิดความเข้าใจ และความเข้าใจที่เกิดขึ้นโดยการรับรู้แยกแยะเกิดจากการใช้สติปัญญา การคิด การรู้ มากกว่าการใช้อารมณ์และแรงจูงใจ

จำเนียร ช่วงโชติ (2515) กล่าวว่า กระบวนการรับรู้จะเกิดขึ้นต้องประกอบด้วย

1. การสัมผัสหรืออาการสัมผัส คนเรารับรู้สิ่งเร้าโดยทางหู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง อวัยวะเหล่านี้เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์สำคัญในการรับสัมผัสแล้วส่งต่อไปเป็นประสบการณ์ทางสมองเพื่อให้เกิดการรับรู้ต่อไป

2. ชนิดและธรรมชาติของสิ่งเร้ากับการรับรู้ ตามปกติบุคคลมักเกิดการรับรู้ได้โดยไม่ต้องสัมผัสกับสิ่งเร้าทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องมาจากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากการรับรู้และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมสะสมกันเรื่อยมา จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจได้ทันที แม้ว่าจะสัมผัสสิ่งเร้าเพียงบางส่วนหรือส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้การจัดระเบียบของสิ่งเร้าทำให้มอง

เห็นภาพส่วนรวมได้ชัดเจน

3. การแปลความหมายของการสัมผัสกับการรับรู้ มักดำเนินไปคู่กับการรับสัมผัสเสมอ ถ้าเราถูกเร้าด้วยสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน เราก็มักแปลความหมาย โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่เคยพบเห็นมาแล้ว

4. ประสบการณ์เดิมกับการรับรู้ ในการแปลความหมายหรือตีความหมายของความรู้สึกจากการสัมผัสเพื่อให้เกิดการรับรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น บุคคลจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิม หรือความจำที่เคยมีมาแต่หนหลัง บางทีการขาดความรู้หรือประสบการณ์เดิมก็ทำให้บุคคลเกิดการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนไปจากความจริงได้มาก เช่น เด็กที่ไม่เคยเห็นตะขาบมาก่อนอาจไล่จับมันเล่น เพราะไม่ทราบว่าสัตว์ที่มองเห็นจับเล่นนี้จะทำอันตรายแก่ตนได้อย่างไร

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการภายในที่ประสาทสัมผัสรับสิ่งเร้าเข้ามา แล้วตีความเป็นความรู้ความเข้าใจโดยอาศัยประสบการณ์เดิม ความรู้ความเชื่อของแต่ละบุคคล ช่วยในการตีความและแปลความหมายสิ่งเร้านั้น

3. การรับรู้ความเป็นจริง

ความเป็นจริงในทรรศนะของคนหนึ่ง อาจไม่ตรงกับความเป็นจริงในทรรศนะของอีกคนหนึ่ง ความเป็นจริงเกี่ยวข้องกับความเชื่อเนื่องจากคนมีความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ต่างกันดังนั้น ความเป็นจริงในทรรศนะของคนต่าง ๆ จึงต่างกัน นั่นคือ "ความเป็นจริงคือสิ่งที่คนเชื่อว่าเป็นจริง" (ชัยพร วิชาวุธ, โปษุรีย์ สีนลรัตน์ และสำลี ทองธิว, บรรณาธิการ 2527: 2-5)

จะเห็นได้ว่าความเป็นจริงเป็นความเชื่อของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของบุคคลในการที่จะตีความสิ่งต่าง ๆ

การรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์โทรทัศน์

โทรทัศน์จัดเป็นสิ่งที่แสดงสิ่งที่เห็นว่าเหมือนกับชีวิตจริงมากที่สุด แม้ว่ารูปแบบบริบท จะดูว่าเพื่อฝันอย่างเห็นได้ชัดก็ตาม แต่เด็กอาจเห็นว่าเป็นความจริงเป็นความรู้ เช่น รายการเซซามีสตรีท เป็นรายการที่ลึกลับหาค่า ที่มุ่งถึงข้อคิดที่เป็นจริงในสังคมของเด็ก เนื้อหาและบริบทเหล่านี้ช่วยให้เห็นถึงความซับซ้อนในการศึกษาการตัดสินใจความเป็นจริง องค์ประกอบหนึ่งที่มี

อิทธิพลต่อการรับรู้ความเป็นจริงของเด็กคือ ความเข้าใจโครงสร้างของกลไกการสร้างรายการโทรทัศน์ หากเด็กใช้เกณฑ์มาตัดสินความเป็นจริงก็เป็นเพียงเกณฑ์ธรรมดา เด็กจะเข้าใจได้ว่ารายการที่ตนดูมิได้สร้างมาเพื่อให้ข้อมูล อีกประการหนึ่งคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแสดง เหตุการณ์ สิ่งของและสภาพการณ์ซึ่งเด็กต้องใช้ความรู้ที่มีอยู่เดิมในเรื่องความจริงในสังคมและความจริงทางกายภาพ ความรู้ใหม่ที่ได้จากแหล่งอื่น เช่น (ผู้ปกครอง หนังสือ รายการอื่น ๆ) และความสามารถของเขาที่จะรวมและเชื่อมโยงความรู้พื้นฐานเข้ากับข้อมูลจากตัวรายการเองมาเป็นเกณฑ์ตัดสินความเป็นจริงในรายการโทรทัศน์ ซึ่งจัดเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน (Leifer Quoted in Bryant 1983: 199-205) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเด็กต้องอาศัยความรู้จากแหล่งอื่นที่มีอยู่เดิมที่ได้จากการเรียนรู้ในสังคมมาใช้ในการตัดสินความเป็นจริงในภาพยนตร์

Dorr (Quoted in Bryant 1983: 201-202) สรุปความหมายของความ
เป็นจริงไว้ 2 ประการคือ

1) ความเป็นจริงที่มีอยู่จริง อยู่ในระดับรูปธรรมมากที่สุด เช่น แก้วที่ตัวแสดง
นั่งเป็นแก้วจริง คนที่แสดงเป็นคนจริง ๆ เป็นภาพที่สะท้อนความเป็นจริงในชีวิต (Magic
Window Reality)

2) ความเป็นจริงที่เป็นไปได้ (Possible) หรือน่าจะเป็นไปได้
(Probability) แม้ว่าจะไม่เป็นสิ่งปกติธรรมดา เช่น มนุษย์ไฟฟ้าอาจจะจริง ยาทาให้
ฉลาด การต้มและกินรองเท้าของซาลีแซปปลันทาร์ซานที่หูกกับลิงได้ เป็นต้น ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้
อ้างถึงความรู้ทั่วไปของบุคคลเกี่ยวกับความจริงทางกายภาพและทางสังคม

4. แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างมิติของการรับรู้ความเป็นจริงในโทรทัศน์ของเด็ก

Hawkins (1979: 299-305) กล่าวถึงทฤษฎีความคิดรวบยอดของเด็กเกี่ยวกับ
ความเป็นจริงในโทรทัศน์ว่า อาจจะไม่แปรเปลี่ยนไปในโครงสร้างที่เป็นอิสระจากกันและกัน ได้แก่

1) ด้านที่เป็นการแสดงหรือเรื่องที่เกิดขึ้นจริง (Magic window) เด็กอาจรับ
รู้ว่าเป็นละคร หรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง

2) ด้านเกี่ยวกับความคาดหวังของเด็กเกี่ยวกับชีวิตและโลกรอบตัวเขา (Social
expectation) ซึ่งมีช่วงตั้งแต่ที่ไม่ตรงกับที่คาดหวังถึงตรงกับที่คาดหวัง

3) ด้านเกี่ยวกับความเฉพาะเจาะจงของข้อความ (Specificity) เป็นไปได้ว่า ถ้าข้อความมีความเฉพาะเจาะจงมากก็ยิ่งจะตอบได้ง่าย และมีความหมายมากกว่า

4) บริบท (Context) สิ่งที่เกิดตอบสนองต่อการรับรู้ความเป็นจริงอาจเป็นเหตุการณ์ หรือการใช้ประโยชน์จากโทรทัศน์ในชีวิตประจำวัน

5. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความเป็นจริงตามแนว Piaget

Piaget (Quoted in Elkind 1978: 47-49) ได้เสนอทฤษฎีพัฒนาการของการรับรู้ว่าการรับรู้ความเป็นจริงและกระบวนการสร้างความคิดที่เป็นจริงของเด็กเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดเวลา Piaget เห็นว่า การรับรู้และความคิดมิได้มีมาแต่กำเนิดทั้งหมด แต่สร้างขึ้นมาโดยผ่านลำดับขั้นพัฒนาการตามลำดับที่ละน้อย ซึ่งพัฒนาการทางความคิดนี้เป็นวิธีหนึ่งในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นวิธีการที่ให้แต่ละคนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความสมดุลย์ (Equilibrium)

กระบวนการพัฒนาทางความคิดมีพื้นฐานจาก 2 กระบวนการคือกระบวนการซึมซาบเข้าสู่โครงสร้าง (Assimilation) และกระบวนการดัดแปลงโครงสร้าง (Accommodation) กระบวนการซึมซาบเข้าสู่โครงสร้าง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลรวมเอาสิ่งแวดล้อม ข้อมูลข่าวสารเข้ามาในระบบความคิดของตน ส่วนกระบวนการดัดแปลงโครงสร้างเป็นการดัดแปลงสิ่งที่ได้รับมาเพื่อให้เกิดความเข้าใจของแต่ละคน ข้อความรู้ที่ได้เรียกว่า สกีม่า (Schema) ซึ่งเป็นกลุ่มของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ ที่อาเจตเห็นว่า ข่าวสารที่เด็กรับเข้ามาจะช่วยให้เกิดเป็นพื้นฐานความรู้ เป็นตัวแทนของความคิดรวบยอดของความเป็นจริง (Reality) ทั้งทางกายภาพและทางสังคม (Siegel 1977: 51)

Piaget ได้แบ่งพัฒนาการทางความคิดออกเป็น 4 ขั้นใหญ่ ๆ และในแต่ละขั้นก็จะมีความคิดที่จะเข้าไปบิดเบือนโครงสร้างทางความคิด เป็นความไม่สามารถที่จะแยกแยะของเด็กที่เรียกว่า การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) ซึ่งแต่ละขั้นจะเกิดการคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในแบบที่ต่างกันและเกี่ยวข้องกับการรับรู้ความเป็นจริงดังนี้ (ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร์ 2522: 76-77)

1. **ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (The sensorimotor period)**
(0-2 ปี) เด็กจะมีการคิดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในรูปที่ว่าเด็กไม่สามารถที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างวัตถุทั้งหลาย และไม่สามารถจะแยกแยะตัวเองออกจากวัตถุได้ ไม่สามารถแยกแยะแม้กระทั่งความรู้สึกของเขาที่ได้รับจากการสัมผัสกับวัตถุต่าง ๆ ได้ เด็กถือว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของโลกของเขา การคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะหายไปหรือลดน้อยลงไปเมื่อเด็กเริ่มสามารถที่จะสร้างสัญลักษณ์ขึ้นในสมองเพื่อแทนเหตุการณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ นั่นคือเด็กรับรู้ว่ามีสิ่งที่สัมผัสได้เป็นสิ่งที่มียู่งจริงเท่านั้น

2. **ขั้นการคิดปฏิบัติการก่อนรูปธรรม (The Preoperational period)**
(2-7 ปี) เด็กไม่สามารถแยกแยะระหว่างความคิดของเขาเองและความคิดของคนอื่น ๆ (เช่น เมื่อเด็กนั่งรถเที่ยวตอนกลางคืน ที่มีดวงจันทร์ส่องสว่าง ไม่ว่าจะรถจะแล่นไปทางไหนเด็กจะเห็นดวงจันทร์เคลื่อนไหวตามเขาไป ดังนั้นเด็กจะเข้าใจว่า ดวงจันทร์เป็นสิ่งที่มีชีวิตและเคลื่อนไหวตามเขาไปความคิดนี้เด็กคิดว่าคนอื่น ๆ ก็คงคิดเหมือนกันเขาทั้งสิ้น) เด็กเชื่อว่าความคิดของเขาเป็นสิ่งที่ถูกต้องเสมอ การคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในขั้นนี้จะลดหายไปเมื่อเด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับคนอื่น ๆ ในขั้นนี้เด็กไม่สามารถที่จะแยกแยะระหว่างสัญลักษณ์ (คำต่าง ๆ) และสิ่งต่าง ๆ ที่อ้างถึง เด็กในขั้นนี้ไม่สามารถจะบรรยายโดยใช้ภาษาอธิบายให้คนอื่น ๆ ฟังเข้าใจได้สมบูรณ์ ฉะนั้นในขั้นนี้เด็กจะคิดว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนคิดเป็นความจริงเสมอ ระบายนี้เด็กก็ยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลในการตัดสินใจได้ ความคิดความเข้าใจของเด็กยังขึ้นกับการรับรู้ของเขาเป็นส่วนใหญ่ ความคิดของเด็กในวัยนี้ขึ้นอยู่กับการรับรู้เฉพาะหน้าเป็นส่วนใหญ่ ดังเช่น พ่อเอาเจ้หน้าไม้เล็กสองอันที่มีขนาดเท่ากันวางขนานกัน ให้อันหนึ่งอยู่เหนืออีกอันหนึ่ง ตามรูป โดยในลักษณะ ก. พ่อเอาเจ้วางไม้อันที่ 1 และไม้อันที่ 2 ขนานกันในลักษณะที่ปลายทั้งสองอยู่ในแนวเดียวกัน แล้วถามเด็กว่าไม้ 2 อันนี้เท่ากันหรือไม่ เด็กตอบว่า "เท่ากัน" ในลักษณะ ข. ไม้อันที่ 1 ถูกเลื่อนไปทางขวามือให้อยู่ในลักษณะเยื้องกับไม้อันที่ 2 แต่อยู่ในแนวขนานกันอยู่ แล้วพ่อเอาเจ้ถามเด็กในวัยนี้ว่า ไม้ทั้ง 2 อันนี้ยังเท่ากันอยู่หรือไม่ เด็กจะตอบว่าไม่เท่ากัน ไม้อันที่ 1 ยาวกว่าไม้อันที่ 2

รูปแสดงไม้ที่มีขนาดเท่ากัน 2 อัน วางขนานกันในลักษณะที่แตกต่างกัน

2 _____

1 _____ ก

_____ ข

จากรูปแสดงให้เห็นว่า เด็กวัยนี้ยังไม่มีความเข้าใจที่จะคิดโดยใช้เหตุผลอย่างถูกต้อง ความคิดความเข้าใจของเขายังขึ้นกับสิ่งที่เขารับรู้หรือสิ่งที่เขามองเห็นขณะนั้น

3. ขั้นการคิดปฏิบัติการรูปธรรม (Concrete operational period)

(7-11 ปี) เด็กเริ่มคิดโดยใช้เหตุผลทางตรรกศาสตร์มาใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ พัฒนาการทางสติปัญญาและความคิดความเข้าใจของเด็กวัยนี้แตกต่างกับเด็กในวัย 2 ชั้นแรกมาก เด็กวัยนี้เริ่มมีความสามารถในการสร้างกฎเกณฑ์ รู้จักที่จะแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ เด็กวัยนี้จะสามารถตอบการทดลองที่กล่าวมาแล้วได้ถูกต้อง แม้ว่าสิ่งที่เขามองเห็นขณะนั้นจะดูเหมือนไม่เท่ากัน เด็กวัยนี้ก็จะสามารถบอกได้ว่าขนาดของไม้อันที่ 1 และอันที่ 2 ยังคงเท่ากัน เพราะไม้ทั้งสองเท่ากันแต่เดิมแล้ว เพียงแต่เลื่อนที่เท่านั้น นั่นคือเด็กวัยนี้สามารถที่จะเข้าใจเหตุผลว่าของที่มีขนาดเท่ากันแม้ว่าจะแปรรูปร่างก็ยังคงมีขนาดเท่ากันหรือคงที่ เนื่องจากเด็กเข้าใจความหมายของการเปรียบเทียบว่า ความคิดรวบยอดสูงกว่าหนักกว่า หรือเบากว่า เช่นเดียวกับมากหรือน้อย ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวหากขึ้นอยู่กับว่าเปรียบกับอะไร

ที่อาเจตสรูปความแตกต่างของเด็กระดับพัฒนาการความคิดรวบยอดทั้ง 3 ชั้น

ไว้ดังนี้คือ

1. การเกิดภาพในใจ (Mental Representations) ในขั้นพัฒนาการ
เกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผลเป็นรูปธรรมนั้น เด็กสามารถที่จะวาดภาพความคิดในใจได้
ซึ่งแตกต่างจากเด็กในขั้นต้น ๆ ดังจะเห็นได้จากถ้าหากจะถามเด็กอายุ 5 ขวบ หลังจากกลับจาก
โรงเรียนใกล้ ๆ บ้าน ให้บอกทางไปโรงเรียน เด็ก 5 ขวบจะไม่สามารถบอกได้ แต่เด็กอายุ
7-12 ปี จะสามารถหรืออธิบายหรือเขียนแผนที่ได้ว่าไปโรงเรียนอย่างไร

2. การคงจำนวนของสสาร (Conservation) เด็กในระดับนี้สามารถที่
จะบอกได้ว่า จำนวนของเหลวหรือของแข็งจะคงที่แม้ว่าจะเปลี่ยนรูปร่างหรือสถานที่ ซึ่งเด็กในขั้น
พัฒนาการ 2 ขั้นแรกยังบอกไม่ได้

3. ความสัมพันธ์ (Relational Terms) เด็กในระดับนี้สามารถเปรียบเทียบและสามารถที่จะเข้าใจว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะใหญ่กว่า มากกว่า น้อยกว่า ขึ้นอยู่กับว่าเปรียบเทียบ
เทียบกับอะไร เช่น ความมืดและสว่าง ขึ้นอยู่กับว่าเปรียบเทียบกับอะไร นอกจากนี้จะเข้าใจความ
หมายของส่วนย่อยและส่วนรวม

4. การแบ่งกลุ่มหรือหมู่ (Class Inclusion) เด็กในระดับนี้สามารถที่
จะตั้งเกณฑ์ในการแบ่งหรือจัดสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขาเป็นหมวดหมู่ได้ เช่น เข้าใจที่จะแบ่งสุนัข
แมว ม้า รวมกัน เพราะเป็นสัตว์สี่เท้าเหมือนกัน ซึ่งเด็กก่อนวัยนี้ยังไม่สามารถจะเกิดความคิด
ความเข้าใจในหมวดหมู่เช่นนี้

5. จัดลำดับก่อนหลัง (Serialization and Hierarchical Arrangements) เด็กขั้นพัฒนาการความคิดรวบยอดแบบใช้เหตุผลเป็นรูปธรรมสามารถที่จะจัด
ของตามลำดับความหนักหรือความยาวได้ เช่น สามารถเรียงไม้ขนาดต่าง ๆ กันตามระดับความ
ยาวได้ ซึ่งในวัยก่อนหน้านี้เด็กจะยังทำไม่ได้

4. ขั้นการคิดปฏิบัติการนามธรรม (Formal operational period)
(11-15 ปี) ช่วงนี้โครงสร้างทางการคิดของเด็กพัฒนาเจริญเต็มที่ เขาสามารถใช้เหตุผลทางตรรกศาสตร์มาแก้ไขปัญหาได้ในทุกกรณี ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาที่มองเห็นจับต้องได้หรือปัญหาที่มองไม่เห็นจับต้องไม่ได้ก็ตาม

จากแนวคิดของพือาเจต์เกี่ยวกับพัฒนาการทางการคิดนี้ เราสรุปได้ว่า การรับรู้ความเป็นจริงเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและจะพัฒนาไปตามขั้นพัฒนาการทางความคิด สำหรับการศึกษารั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 9-12 ปี ย่อมมีความถึคความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันเนื่องจากพัฒนาการทางการคิดดังกล่าวแล้ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Lyle and Hoffman (Quoted in Liebert et al.1982: 77) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ดูในโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กจำนวน 1,682 คน เกรด 1, 6 และ 10 ศึกษาโดยการสัมภาษณ์พบว่าเด็กเกรด 1 รู้สึกว่าตัวแสดงในโทรทัศน์เหมือนกับคนที่เขารู้จักมากกว่าที่เด็กเกรด 6 และเกรด 10 คิด เด็กส่วนใหญ่เชื่อว่าตัวแสดงเหมือนคนในชีวิตจริงมากที่สุด

Greenberg and Gordon (Quoted in Liebert et al.1982: 77) ศึกษาการรับรู้ความรุนแรงจากโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรด 5 จำนวน 325 คน และเกรด 8 จำนวน 263 คน โดยให้ดูฉากที่รุนแรงและไม่รุนแรง จากภาพยนตร์โทรทัศน์แล้วถามการรับรู้ของเด็กพบว่า เด็กจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ประเมินการยอมรับพฤติกรรมความรุนแรงที่ได้ดูมากกว่า และว่าเหมือนในชีวิตจริงมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง

Greenberg (1972: 5-14) ศึกษาปฏิกิริยาของเด็กต่อรายการโทรทัศน์ที่มีคนผิวดำ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 409 คน เกรด 4 และ 5 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการติดต่อดังตรงกับเด็กผิวขาวแตกต่างกัน เลือกจากเด็กที่อยู่ในเขตที่แตกต่างกันคือ ในเมือง ชานเมือง และในชนบท เพื่อศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงในชีวิตที่แสดงในโทรทัศน์และความเป็นจริงเกี่ยวกับชีวิต

ของคนผิวดำที่แสดงในโทรทัศน์ โดยการให้ตอบคำถามว่า เห็นด้วยกับข้อความนี้หรือไม่ที่ว่า "ครอบครัวที่เห็นในโทรทัศน์เหมือนครอบครัวของฉัน" "ครอบครัวคนผิวดำที่เห็นในโทรทัศน์เหมือนครอบครัวคนผิวดำในชีวิตจริง" ผลพบว่าเด็กผิวดำจะบอกว่าโทรทัศน์แสดงสิ่งที่เป็นจริงมากกว่าเด็กผิวขาว แต่ไม่มีความแตกต่างกันของ 2 กลุ่มนี้ในการตัดสินใจว่าครอบครัวคนผิวดำที่แสดงในโทรทัศน์จะเหมือนในชีวิตจริง คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของ 2 กลุ่มอยู่ในช่วงกึ่งกลาง และพบว่าเด็กในเมืองรับรู้ว่ โทรทัศน์แสดงความเป็นจริงเกี่ยวกับครอบครัวและคนผิวดำว่าเหมือนในชีวิตจริงมากที่สุด รองลงมาคือเด็กชนเมือง และเด็กชนบทว่าเหมือนน้อยที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า เด็กชนบทจะรับรู้ว่เหมือนในชีวิตจริงมากที่สุด แต่ผลออกมาว่าเด็กในเมืองซึ่งมีการติดต่อกับเด็กผิวดำมากที่สุดรับรู้ว่เหมือนในชีวิตจริงมากที่สุด

Greenberg (1976) ศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงในรายการโทรทัศน์ของเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กจำนวน 201 คน เกรด 3, 4, 5 และ 6 เกรดละ 2 ชั้นเรียน เป็นชายและหญิงจำนวนเท่ากันจากครอบครัวที่มีภูมิหลังต่างกัน ตัวแปรอิสระที่ศึกษาได้แก่ประสบการณ์ในชีวิตจริงที่ตรงกับเนื้อหาในโทรทัศน์ ปริมาณการดูโทรทัศน์ กลุ่มอ้างอิง สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับสติปัญญา และเพศ พบว่าการรับรู้ความเป็นจริงในสิ่งที่เสนอทางโทรทัศน์สัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์ส่วนตัว ลักษณะตัวแสดงที่เฉพาะเจาะจง ปริมาณการดูโทรทัศน์ และกลุ่มอ้างอิง และพบว่าการรับรู้ความเป็นจริงในโทรทัศน์จะแตกต่างกันเมื่อระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความแตกต่างสูงสุดระหว่างเกรด 4 และ 5 เด็กหญิงและเด็กชายรับรู้ความเป็นจริงไม่แตกต่างกัน เด็กที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันรับรู้ความเป็นจริงไม่แตกต่างกัน

Patterson and Nixon (1985) ศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงจากภาพยนตร์โทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรด 8 และ 10 จำนวน 120 คน โดยมีเพศและอายุเป็นตัวแปรอิสระ การรับรู้ความเป็นจริงเป็นตัวแปรตาม แบบสอบถามเป็นมาตราประเมินค่า 5 สเกล มี 6 ข้อกระทง ได้แก่ เนื้อเรื่องแสดงปัญหาในชีวิตจริง ตัวแสดงเหมือนในชีวิตจริง การปฏิบัติต่อกันและกันเหมือนที่คนในชีวิตจริงปฏิบัติและกระทำ สถานที่ในเรื่องเหมือนในชีวิตจริง คำพูดทสนทนาเหมือนจริง ช่วยให้เข้าใจปัญหาของผู้อื่น ผลพบว่าเด็กทั้ง 2 ระดับ มีการรับรู้ความเป็นจริงไม่แตกต่างกัน เด็กหญิงรับรู้ว่มีความเป็นจริงมากกว่าเด็กชาย

Nixon et al. (1985) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ เรื่องแห่งเจีย เหตุที่ศึกษารายการนี้เนื่องจาก มีตัวแสดง เค้าโครงเรื่อง สภาพการณ์ และเทคนิคการสร้าง ผิดแปลกไปจากรายการอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรด 6 36 คน เป็นชาย 21 คนหญิง 15 คน และผู้ใหญ่ 53 คน เป็นชาย 20 คน และหญิง 33 คน อายุเฉลี่ย 11 ปี 5 เดือน และ 19 ปี 11 เดือน ตามลำดับ มาตรการที่ใช้ประเมินเกี่ยวกับความเป็นจริงในเรื่อง เป็นมาตราประเมินค่า 5 สเกล โดยมีข้อความที่ให้ประเมินแบ่งเป็นด้านที่เกี่ยวกับเรื่องราว ตัวแสดง การสร้าง และทั่ว ๆ ไป โดยฉายหนังเรื่องแห่งเจียให้ดูแล้วประเมินผล พบว่าส่วนใหญ่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ออกว่าเรื่องนี้ไม่ได้ ทำให้เขาคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเขา ไม่ได้ช่วยกระตุ้นความคิดใหม่ ตัวแสดงไม่เหมือนคนจริง ๆ ผู้ใหญ่วิจารณ์เกี่ยวกับการแสดงและการขาดความเป็นจริงในตัวแสดง สภาพการณ์ การสนทนาและพฤติกรรมของตัวแสดง ในทางตรงกันข้าม เด็กเกรด 6 ส่วนใหญ่ประเมินว่า แสดงดี พฤติกรรมและการสนทนาเป็นจริง จากข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้แนะนำ เทคนิคการสร้างและระดับความเป็นจริงเป็นตัวกำหนดการตอบสนองต่อรายการอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับงานวิจัยในประเทศมีดังนี้

บำรุงสุข สีหอำไพ จานง วิบูลย์ศรี สุกัญญา ธีระวนิช (2518) ศึกษาอิทธิพลของ โทรทัศน์ต่อเด็ก เพื่อประเมินผลกระทบของรายการโทรทัศน์ในด้านชีวิตความเป็นอยู่ แรงบันดาลใจ โดยการสัมภาษณ์เด็ก 200 คน และมารดาของเด็ก กลุ่มตัวอย่างสุ่มมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม 2 ระดับ คือ ผู้ใช้แรงงานและชนชั้นกลาง อายุระหว่าง 7-10 ปี ตัวแปรอิสระที่ศึกษาคือ อายุ เพศ และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ตัวแปรตาม คือผลที่ได้จากการสังเกตที่มาจากเนื้อหาโทรทัศน์และพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ผลการวิจัยพบว่า เด็กชนชั้นกลาง ชอบดูหนังชุดญี่ปุ่นมากกว่าเด็กชนชั้นต่ำ เด็กชนชั้นต่ำ (13%) เชื่อว่าเหตุการณ์ในโทรทัศน์เป็นจริงมากกว่าที่เด็กชั้นกลางคิด (30%) เด็กหญิงเชื่อว่าเหตุการณ์ในโทรทัศน์เป็นจริงมากกว่าเด็กชาย พบว่าเด็กไทยสามารถแยกแยะความเพ้อฝัน และความเป็นจริงที่เกี่ยวกับความใฝ่ฝันอยากเป็นในอาชีพ นอกจากนี้เด็กมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า เหตุการณ์ที่อยู่ในโทรทัศน์ไม่สามารถเกิดขึ้นในชีวิตจริง แม้เด็กจะแสดงว่าชอบดูหนังประเภทมนุษย์วิเศษ ตำรวจ สงคราม หรือหนังที่มีโครงเรื่องรุนแรง

✓ วัณจวน มีนะประคิษฐ์ (2523) ศึกษาอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายซึ่งมาจากครอบครัวที่มีฐานะแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชั้น ป.5 - ป.7 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและโรงเรียนพิบูลย์ประชาสรรค์ จำนวน 1,230 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบให้เลือกตอบ ผลพบว่า นักเรียนคิดว่าการแสดงที่แสดงในโทรทัศน์ เช่น การฆาตกรรม ทำร้ายทารุณ นักเรียนทั้ง 2 โรงเรียนเห็นว่าเป็นเพียงการแสดงเท่านั้น มีส่วนน้อยที่เข้าใจว่าเป็นเรื่องจริง ส่วนเรื่องการพกพาอาวุธอย่างเปิดเผยของผู้แสดงนักเรียนส่วนมากเข้าใจถูกต้องว่าเป็นเพียงการแสดงเท่านั้น มีส่วนน้อยเข้าใจว่าเป็นเรื่องจริง

สุกัญญา ธีระวนิช นันทริกา คุ้มไพโรจน์ (2526) ศึกษาอิทธิพลของสื่อต่อเด็กในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง อายุ 5-14 ปี จำนวน 432 คน แยกโรงเรียนตามสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม สูง กลาง ต่ำ วัดดูประสงค์เพื่อทราบแนวโน้มความรุนแรง การยอมรับอำนาจ หรือการมีอยู่จริงของสิ่งชั่วร้ายในสังคม การยอมรับความมีอยู่ของค่านิยมบางอย่าง ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สะท้อนมาจากสื่อที่ได้สัมผัส ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน เพศ สถานะของโรงเรียน ผลพบว่าเนื้อหาที่เด็กได้รับเพิ่มมากขึ้นตามวัย เด็กยิ่งโตยิ่งได้รับความรู้มากยิ่งขึ้น สามารถสัมพันธ์กับสถาบันอื่นของสังคมได้มากขึ้น ทำให้ซึมซาบความจริงแท้ได้เมื่อโตขึ้น วัยหรือระดับชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในทุกเรื่อง เด็กยิ่งโตจะเชื่อในความชั่วร้ายของคนมากกว่าเด็กเล็ก เด็กโตเชื่อมั่นในวิทยาการก้าวหน้ามากกว่าเด็กเล็ก กลุ่มโรงเรียนมีอิทธิพลต่อทัศนคติในบางเรื่อง เช่น เด็กในกลุ่มต่ำเชื่อในภูตผีปีศาจมากกว่าเด็กระดับอื่น เด็กระดับสูงเชื่อในวิทยาการสมัยใหม่และเทคโนโลยีมากกว่าเด็กระดับต่ำ นอกจากนี้พบว่าเพศ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในหลายเรื่อง

จากงานวิจัยที่กล่าวมานี้ทั้งหมด พอลจะสรุปในประเด็นที่เกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้คงต่อไปนี้

1. ยังไม่มีงานวิจัยในประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ความเป็นจริงในรายการที่เด็กดู เรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลของเนื้อหาในรายการต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็ก ฉะนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์โทรทัศน์ที่เด็กดู เช่น รายการขบวนการไบโอแมน ซึ่งมีเนื้อหาที่ค่อนข้างจะเกินความจริง

2. จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์โทรทัศน์ ได้แก่ วัยหรือระดับชั้นเรียน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และเพศ ดังนี้

2.1 วัยของเด็ก จากการศึกษาที่พบว่า วัยต่างกันรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์โทรทัศน์ต่างกันและไม่ต่างกัน เช่น (Greenberg and Reeves 1976; Holloran 1969; Lyle and Hoffman 1972a; Pingree 1975 Quoted in Comstock 1972) พบว่า อายุมากขึ้น รับรู้ว่าเป็นจริงน้อยลง เช่นเดียวกับ Greenberg (1976) พบว่า เด็กเกรด 4 รับรู้ความเป็นจริงในโทรทัศน์มากกว่าเด็กเกรด 5 และงานวิจัยของ Nixon (1985) พบว่าเด็กเกรด 6 ประเมินระดับความเป็นจริงในเรื่องมากกว่าผู้ใหญ่ แต่จากผลการวิจัยของ Patterson และคณะ (1985) พบว่าเด็กเกรด 8 และเกรด 10 รับรู้ความเป็นจริงไม่แตกต่างกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานข้อที่ 1 ว่า เด็กที่อยู่ในระดับชั้นเรียนต่างกัน รับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดขบวนการไบโอแมนแตกต่างกัน

2.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จากงานวิจัยของ Greenberg and Dominick (1969 Quoted in Wartella 1979: 238) พบว่าเด็กผิวขาวและเด็กจากชั้นต่ำคูโทรทัศน์มากกว่าเด็กจากชั้นสูง เด็กจากชั้นต่ำรับรู้สิ่งที่เสนอในโทรทัศน์ว่าเหมือนในชีวิตจริงมากกว่าเด็กจากครอบครัวชั้นสูงกว่า นอกจากนี้ Greenberg และ Gordon (1972 Quoted in Liebert 1982) พบว่า เด็กจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ประเมินการยอมรับพฤติกรรมความรุนแรงที่ได้ดูมากกว่า และว่าเหมือนในชีวิตจริงมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง รวมทั้งงานวิจัยของ Greenberg (1976) พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ รับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์โทรทัศน์ว่าเป็นจริงมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมสูง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานข้อที่ 2 ว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน รับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดขบวนการไบโอแมนแตกต่างกัน

2.3 เฟต Greenberg (1976) พบว่าเด็กชายและเด็กหญิงรับรู้ความเป็นจริงไม่แตกต่างกัน แต่ Patterson (1985) พบว่าเด็กหญิงรับรู้ว่ามีความเป็นจริงมากกว่าเด็กชาย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 3 ว่า เด็กชายและเด็กหญิงรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดขบวนการไบโอแมนแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา การรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์โทรทัศน์ชุดขบวนการไบโอแมนของเด็กประถมศึกษาดังต่อไปนี้

1. ศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ดังกล่าวของเด็กที่อยู่ในระดับชั้นเรียนต่างกัน
2. ศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ดังกล่าวของเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน
3. ศึกษาการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ดังกล่าวของเด็กชายและเด็กหญิง
4. วิเคราะห์เหตุผลที่เด็กใช้ในการตัดสินความเป็นจริงในภาพยนตร์ดังกล่าว

สมมติฐานในการวิจัย

1. เด็กที่อยู่ในระดับชั้นเรียนต่างกัน รับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดขบวนการไบโอแมนต่างกัน
2. เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน รับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดขบวนการไบโอแมนต่างกัน
3. เด็กชายและเด็กหญิง รับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดขบวนการไบโอแมนต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หญิง ที่กำลังเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 ปีการศึกษา 2529 ของโรงเรียนปานะพันธ์วิทยาและโรงเรียนศูนย์รวมน้ำใจ

2. ภาพยนตร์ชุดขบวนการไบโอแมน ที่นำมาฉายจำนวน 1 ตอน ความยาว 15 นาที เป็นภาพยนตร์ชุดที่แพร่ภาพในช่วงเช้าวันเสาร์อาทิตย์เวลา 10.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และเพศ
ตัวแปรตาม ได้แก่ การรับรู้ความเป็นจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การรับรู้ความเป็นจริง หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ความเข้าใจของเด็กที่คิดว่าตัวแสดงเหมือนกับคนในชีวิตจริงหรือไม่เพียงใด เหตุการณ์ต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริงหรือไม่เพียงใด และการใช้ประโยชน์จากในเรื่อง ให้ประโยชน์ในชีวิตจริงหรือไม่เพียงใด คะแนนที่เด็กตอบตามการรับรู้ของเด็กในแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อถามการรับรู้ความเป็นจริงในแต่ละข้อ จะเป็นดัชนีที่บอกระดับการรับรู้ความเป็นจริง

2. ภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ขบวนการไบโอแมน หมายถึง ภาพยนตร์ชุดที่ฉายในช่วงเช้าวันเสาร์อาทิตย์เวลา 10.00 น. ของสถานีโทรทัศน์ช่อง 7

3. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ภูมิหลังของครอบครัวของเด็ก ได้แก่ รายได้ การศึกษา อาชีพของบิดาหรือผู้ปกครองของเด็ก

4. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง หมายถึง ครอบครัวที่บิดาหรือผู้ปกครองมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป อาชีพประเภทวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักกฎหมาย วิศวกร ฯลฯ มีเครื่องใช้ที่แสดงฐานะ ได้แก่ เครื่องเล่นวีดีโอ เครื่องเสียงสเตอริโอ รถยนต์ เครื่องดูดฝุ่น แอร์ เครื่องซักผ้า (3 อย่างขึ้นไป)

5. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่บิดาหรือผู้ปกครองมีรายได้รวมกันในครอบครัวไม่เกินเดือนละ 4,000 บาท การศึกษาไม่เกินชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพประเภทใช้แรงงาน เช่น รับจ้าง กรรมกร

6. นักเรียนประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนชาย หญิง ของโรงเรียนปานะพันธ์วิทยา และโรงเรียนศูนย์รวมน้ำใจที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 ปีการศึกษา 2529

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้ทราบว่าตัวแปร ระดับชั้นเรียน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และเพศมีผลต่อการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์หรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ได้แก่ ผู้จัดรายการผลิตรายการโทรทัศน์จะได้นำความรู้ไปปรับปรุงการสร้างรายการให้เหมาะสมกับเด็ก
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในเรื่องการรับรู้ความเป็นจริงในภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ต่อไป